

4. *Gowdy J.* Reformulating the Foundations of Consumer Choice Theory and Environmental Valuation / John Gowdy, Kozo Mayumi // *Ecological Economics*, Vol. 39. Elsevier. Butterworth Heinemann, Oxford, UK. 2001. – p. 223–237.
5. *Jackson T.* Beyond Insatiability: Needs Theory, Consumption and Sustainability / Tim Jackson, Wander Jager, Sigrid Stagl // *Centre for Environmental Strategy*. Guildford, United Kingdom. 2004. – 34 p.
6. *Kumar P.* A Study on Consumer Behavior towards Eco-Friendly Paper / P. Kishore Kumar, Byram Anand // *Global Journal of Management and Business Research*, Vol. 13, № 11. Global Journals Inc. USA. 2013. – p. 9 – 14.
7. *Max-Neef M.* Development and Human Needs / Manfred Max-Neef // *Real Life Economics*. Routledge: London. UK. 1992. – p. 197 – 214.
8. *Max-Neef M.* Human Scale Development: conception, application and further reflections / Manfred Max-Neef // *New York: Apex Press*. USA. 1989. – 113 p.
9. *Shil P.* Evolution and Future of Environmental Marketing / Parag Shil // *Asia Pacific Journal of Marketing & Management Review*, Vol. 1, # 3. New Delhi, India. 2012. – p. 74 – 81.
10. *Yazdanifard R.* The Impact of Green Marketing on Consumer Satisfaction and Environmental Safety / Rashad Yazdanifard, Igbazua Mercy // *International Conference on Computer Communications and Management*, Vol. 5, 2011. IACSIT Press, Singapore. 2011. – p. 637 – 641.
11. Аналітичний звіт «Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління». – К.: Ін-т екон. досліджень та політичних консультацій, 2014. – 140 с.
12. *Наумов В.Н.* Модели поведения потребителей в маркетинговых системах: учеб. пособие / В.Н. Наумов, Г.Л. Багиева. – СПб.: СПбГУЭФ, 2009. – 240 с.
13. *Попович И.В.* Методика экономических исследований в сельском хозяйстве: учеб. пособие / И.В. Попович. – М.: Экономика, 1968. – 230 с.
14. *Прокопенко О.В.* Поведінка споживачів / О.В. Прокопенко, М.Ю. Троян: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 176 с.
15. *Скрипчук П.М.* Соціо-еколого-економічні засади природокористування: інновації, інвестиції та механізм реалізації / П.М. Скрипчук, Н.І. Строченко, В.В. Рибак та ін.: моногр. – Рівне: НУВГП, 2014. – 454 с.
16. *Соловьев В.И.* Методы оптимальных решений: учеб. пособие / В.И. Соловьев. – М.: Финансовый университет, 2012. – 364 с.
17. *Сюсель Ю.В.* Нові прояви у споживачьких практиках українців: критичний підхід / Ю.В. Сюсель // *Міжнар. наук. форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. – 2013.– Вип. 14.– С. 114–121.

Стаття надійшла до редакції 06.07.2015 р.

*

УДК 338.24.021.8:336.221.24(477)

*М.В. КОРИТНИК, аспірант**
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Адміністрування земельної реформи в Україні та її фінансове забезпечення

Постановка проблеми. У сучасних умовах упорядкування земельних відносин в Україні є надзвичайно актуальним, адже від цього значною мірою залежить розвиток аграрного сектору економіки. Зважаючи, що Україна є розвинутою індустріальною державою з великим невикористаним аграрним потенціалом і має одні з найкращих за родючістю землі у світі, ще більше актуалізується питання створення дієвого механізму земе-

льних відносин, який стимулював би до максимально ефективного використання та збереження земельних угідь. По суті, це і є основним завданням земельної реформи в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Базовими дослідженнями щодо питань розвитку земельних відносин є праці зарубіжних та вітчизняних учених: В. Андрійчука [1], П. Саблука [5], Н. Бурлаки, П. Гайдучького, А. Данкевича, Д. Добряка, Б. Пасхавера, Й. Дороша [2], О. Шпичака [10,11,9], М. Ібатулліна, А. Третьяка [6], О. Ходаківської [8], М. Хвесика [7], В. Мазлоєва,

* Науковий керівник – О.М. Шпичак, доктор економічних наук, професор, академік НААН, заслужений діяч науки і техніки України.
 © М.В. Коритник, 2015

О. Назаренка, О. Онищенко, Дж. Робінсона, О. Роєнка, М. Федорова, В. Ярового й ін.

Саме на основі праць зазначених дослідників було розроблено соціально-економічні та нормативно-правові засади оренди землі. Водночас в умовах земельної реформи потребують подальшого дослідження питання розвитку орендних земельних відносин щодо формування ринкової вартості землі як дієвого фактора економічного розвитку, відпрацювання взаємовигідних правил гри між орендарями й власниками землі, встановлення оптимального розміру орендної плати, форм її виплати, термінів оренди і т. д.

Мета статті – проаналізувати стан заходів по основних напрямках земельної реформи в Україні, виявити найгостріші проблеми земельного реформування, розробити пропозиції щодо його удосконалення.

Виклад основних результатів дослідження. З набуттям Україною незалежності та започаткуванням ринкових трансформацій виникла об'єктивна необхідність у здійсненні земельної реформи, яка є однією з центральних ланок економічної реформи, що провадиться в нашій державі. Земельна реформа — це комплекс правових, соціально-економічних, технічних і організаційних заходів спрямованих на перебудову земельних відносин через роздержавлення земель, утвердження різних форм власності на неї та розвиток ефективних організаційних форм господарювання на селі, що функціонують на приватній власності.

Земельна реформа є однією з ключових у програмі економічних перетворень, запропонованих урядом. Трансформації у сфері земельних відносин розпочалися разом із незалежністю України й тривають уже понад 20 років, але, на жаль, досі багато проблем так і залишилися нерозв'язаними.

Перше питання, якому потрібно приділити увагу, – це *завершальний етап земельної реформи в Україні та як фінансово забезпечується підготовка і здійснення заходів, спрямованих на ведення й функціонування Державного земельного кадастру, підготовку лотів до проведення земельних торгів, інвентаризацію тощо.*

Головним завданням Держгеокадастру/Держземагентства України в сучасних

умовах ринкової економіки є завершення земельної реформи і вирішення наболілих питань у цій важливій сфері, пріоритетними серед яких є:

інвентаризація земель;

підготовка лотів до проведення земельних торгів у формі аукціону щодо продажу прав (оренди, суперфіцію, емфітевзису) на земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної форми власності, виплата винагороди виконавцю земельних торгів, оприлюднення результатів земельних торгів;

ведення, функціонування, адміністрування (здійснення заходів щодо створення та супроводження програмного забезпечення, технічне і технологічне забезпечення, збереження та захист відомостей) Державного земельного кадастру;

введення комфортного обслуговування громадян з реєстрації й видачі витягів із Державного земельного кадастру.

Завершальним етапом земельної реформи стане зняття мораторію і введення ринку земель сільськогосподарського призначення. Реалізація земельної реформи триває багато років та відповідно до умов нормативно-правових актів повинна завершитися до кінця 2015 року.

В Україні протягом 2011-2013 років на заходи, що передбачені земельною реформою, фактично використано 156,5 млн грн, основним джерелом фінансування їх є кошти державного бюджету (рис. 1).

Із наведених показників у діаграмі видно, що з кожним роком обсяг фактичного фінансування за бюджетною програмою збільшується. Так, за аналізовані роки він зріс на 109,3 млн грн, що доводить про значущість даного заходу для економіки АПК і держави в цілому, а також у зв'язку із прискоренням роботи щодо завершення земельної реформи. Але однією з основних проблем упродовж цих років та особливо на нинішній час є невиконання передбачуваних заходів, які визначені планом до земельної реформи. Тобто, гострою проблемою є збільшення кредиторської заборгованості Держземагентства України, яка спричинена значним недофінансуванням із Державного бюджету України. Питомо вага співвідношення кредиторської заборгованості до фактично виплачених коштів

упродовж трьох років у системі Держземагентства України становить від 59,5 до 40,5% відповідно, що є неприйнятним і стримувальним фактором земельної реформи в країні. Особливо гостро дане питання стоїть нині, у період нестабільної економічної ситуації в країні. Так, відповідно до показників фінансових звітів територіальних органів Держзем-

агентства України (ф7) за 1 квартал 2014 року кредиторська заборгованість становила 168,8 млн грн, що в рази більше від загального обсягу фінансування (3,6 млн грн). Дана ситуація потребує термінового законодавчого вирішення, оскільки суттєво впливає на державні підприємства.

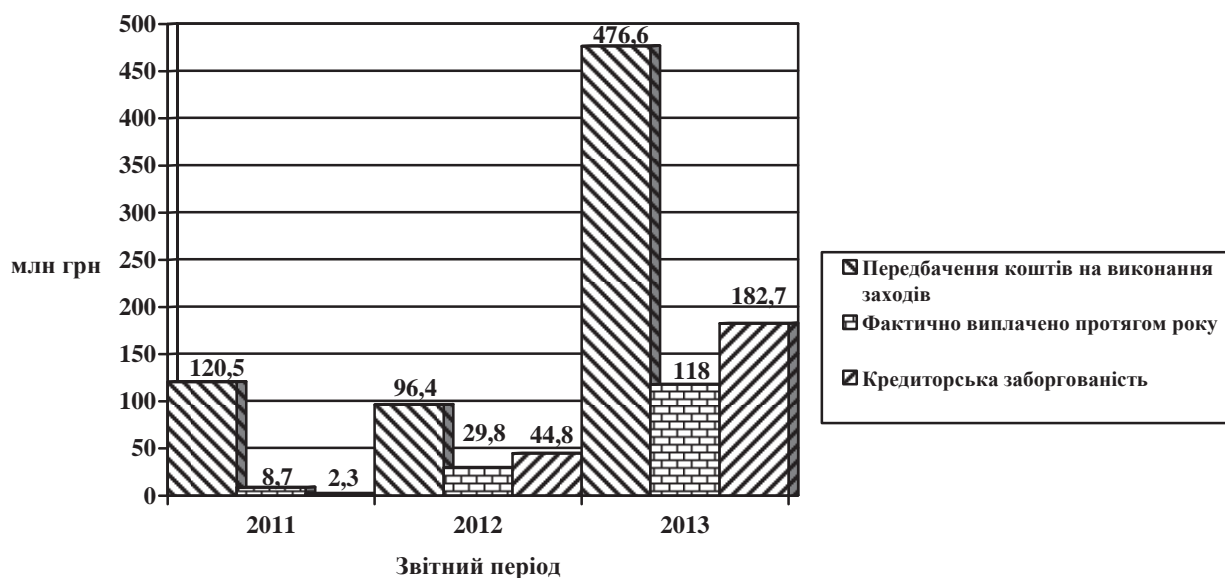

Рис. 1. Обсяг фінансування Держземагентства України з 2011 по 2013 рік за бюджетною програмою КПКВК 2803030 "Проведення земельної реформи"

Джерело: Статистичні звіти Держземагентства України.

Другою важливою проблемою є *фінансовий стан державних підприємств, які належать до сфери управління Держгеокадастру/Держземагентства України та є головними виконавцями робіт по земельній реформі в Україні*. До сфери управління Держгеокадастру/Держземагентства України належить 59 державних підприємств (ДП «Центр ДЗК», ДП «Укрспецзем», ДП «Пансіонат «Горний», ДП «Землевпорядний вісник», ДП «Головний науково-дослідний та проектний інститут землеустрою» і 25 його регіональних інститутів землеустрою, 29 державних топографо-геодезичних підприємств (у т.ч. державне науково-виробниче підприємство «Аерогеодезія», яке не проводить виробничу діяльність).

Зазначені підприємства розміщені майже в кожному обласному та районному центрах нашої країни, головними завданнями їхньої роботи є проведення робіт із землеустрою, ведення державного земельного кадастру,

топогеодезії, картографії й виконання робіт, передбачених земельною реформою. Крім своєї основної діяльності, державні підприємства відповідно до вимог чинного законодавства беруть участь у виконанні робіт, передбачених у планах заходів земельної реформи та сприяють у прискоренні її проведення. Зважаючи на виконання державними підприємствами завдань держави щодо реалізації земельної реформи, розглянемо показники їхньої фінансово-господарської діяльності (рис. 2).

Передусім слід зазначити, що відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 травня 2012 року № 263-р «Про віднесення цілісних майнових комплексів державних підприємств до сфери управління Державного агентства земельних ресурсів України» до сфери його управління віднесено 30 державних топографо-геодезичних і картографічних підприємств. Тобто, лише з 2012 року в системі Держзем-

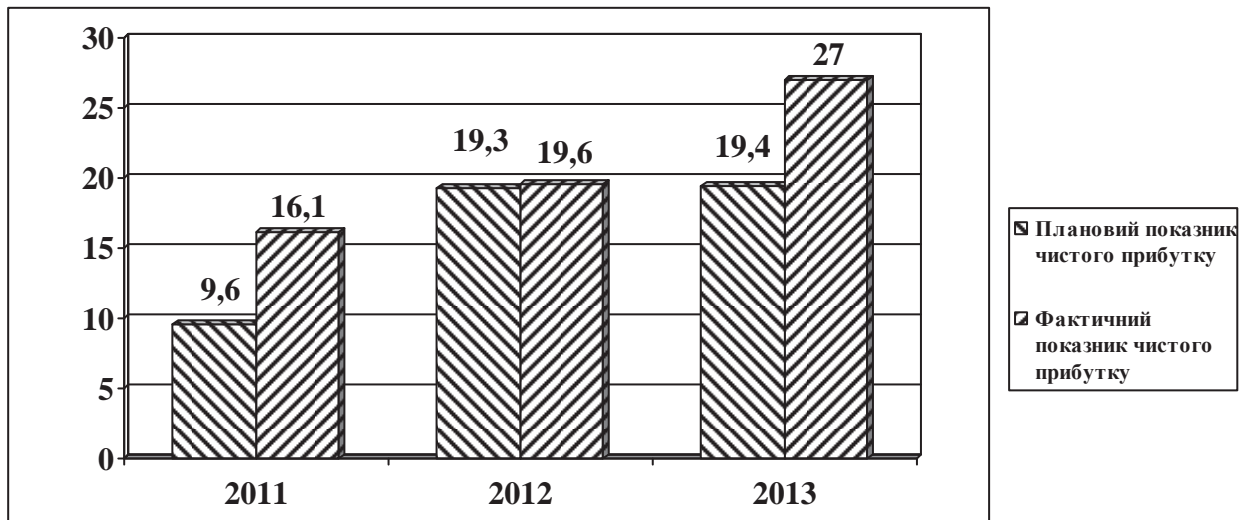

Рис. 2. Загальний показник чистого прибутку державних підприємств, що належать до сфери управління Держгеокадастру України, з 2011 по 2013 рік

Джерело: Статистичні звіти Держгеокадастру України.

Відповідно до наведених на рисунку 2 показників чистого прибутку спостерігається значний приріст виконання державними підприємствами планових показників. Порівнюючи фактичний показник чистого прибутку 2011 і 2013 років, спостерігаємо значне його підвищення майже на 11 млн грн та перевиконання планового показника в середньому за три роки на 36%, що є значущим і позитивним показником у діяльності системи Держгеокадастру України.

Незважаючи на такі доволі позитивні показники, існує досить болюча проблема погашення дебіторської заборгованості, в частині якої існує заборгованість державного бюджету. Відповідно до статистичних звітів Управління фінансового забезпечення Держгеокадастру станом на **01.01.2014 року територіальні** органи Держгеокадастру/Держгеокадастру України не виплатили державним підприємствам Держгеокадастру за виконані роботи й надані послуги (які передбачені планом заходів по земельній реформі) майже **148 млн грн**. Дана ситуація головним чином спричинена у зв'язку зі значною сумою недофінансування Держгеокадастру України з державного бюджету.

Також слід зазначити, що за останні три роки в державному бюджеті не передбачалося виділення коштів на науково-дослідні та проектно – розвідувальні роботи для державних підприємств, які належать до сфери

управління Держгеокадастру/ Держгеокадастру України, що є невинуватим фактом.

Крім того, слід зазначити, що протягом 2014 року й планом 2015 року не передбачено видатків на проведення робіт у межах бюджетної програми «Проведення земельної реформи».

Третім і не менш актуальним питанням є *економне та ефективно використання державних коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення повноважень Держгеокадастру/ Держгеокадастру України, а також контроль за їхнім використанням.*

Постановою Кабінету Міністрів України від 9 березня 2011 року № 219 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів із проведення земельної реформи» (далі – Порядок) визначено механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті Мінагрополітики України за програмою «Проведення земельної реформи». Держгеокадастру України в своїй діяльності щодо реалізації плану заходів земельної реформи безпосередньо й неухильно керується затвердженим Порядком і здійснює всі можливі заходи щодо дотримання даного Порядку його територіальними органами.

Крім того, у зв'язку зі складним фінансовим станом, стабілізацією економічної ситу-

ації в державі та економним і раціональним використанням державних коштів, Кабінетом Міністрів України постановою від 1 березня 2014 року № 65 було прийнято рішення про затвердження заходів щодо економного й раціонального використання державних коштів, передбачених для утримання органів державної влади та інших державних органів, утворених органами державної влади підприємств, установ і організацій, які використовують кошти державного бюджету. Держзем-агентство України на виконання вищезазначеної постанови розробило План заходів щодо економного та раціонального використання бюджетних коштів і в межах своїх повноважень сприяє економії цих коштів.

Висновки. Фінансове й матеріально-технічне забезпечення заходів щодо земельної реформи здійснюється відповідно до Законів України „Про Державний бюджет України” на відповідний рік, Земельного кодексу України, Законів України “Про землеустрій”, “Про оцінку земель”, “Про охорону земель”, інших законодавчих актів.

Видатки для виконання заходів здійснюються за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на відповідний рік, кредитів банків, коштів інвесторів та інших джерел.

Необхідність фінансового забезпечення земельної реформи в Україні досить гостро стоїть на нинішній час, оскільки у 2016 році Уряд України знову розглядатиме можливість зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення в Україні. Постійно з розглядом питання щодо належного функціонування та відкриття ринку земель в Україні фахівці у сфері земельних відносин постають перед питанням: чи всі землі в Україні проінвентаризовані? Яка ціна землі повинна бути в сучасних економічних умовах країни? і т. п. Розв’язання зазначених проблем та низки інших передбачено в планах заходів щодо проведення земельної реформи. Водночас належне фінансове забезпечення земельної реформи в Україні дасть можливість:

розв’язати завдання земельної реформи щодо трансформації земельних відносин до європейських вимог, включаючи розширення видів прав на землю в економічних кооперативних і корпоративних відносинах із метою підвищення економічної ефективності та екологічної безпеки використання суспільством земельних ресурсів;

зняти мораторій на купівлю-продаж землі, тобто запровадити повноцінний обіг земель сільськогосподарського призначення з метою створення умов для одержання землевласниками іпотечного кредиту;

підвищити ефективність оренди землі в сільському господарстві;

поліпшити екологічну ситуацію, особливо в сільській місцевості;

збільшити рівень інвестицій у сільське господарство й у розвиток сільських територій.

Крім того, одним із важливих заходів, який потрібно здійснити з метою належного функціонування державних підприємств Держгеокадастру, є їх реорганізація злиттям в одній територіальній одиниці (області). Даний захід дасть можливість створити потужне землевпорядне та топографо-геодезичне підприємство в регіоні з розвинутою мережею (філій) у кожному районному центрі й об’єднати виробничі потужності підприємств задля ефективнішого надання послуг.

На законодавчому рівні необхідно розв’язати проблему податкового навантаження державних підприємств Держгеокадастру, оскільки вони не можуть конкурувати з приватними землевпорядними організаціями, які є платниками єдиного податку. В середньому підприємства Держгеокадастру сплачують понад 50% податків від свого доходу в Державний бюджет України, що є неприпустимим і потребує негайного вирішення. Проблема податкового навантаження розв’язується переведенням державних підприємств на спрощену систему оподаткування.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Надконцентрація агропромислового виробництва і земельних ресурсів та її наслідки / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 3-9.
2. Дорош Й.М. Еколого-економічні імперативи реформування земельних відносин в умовах ринку / Й. Дорош, О. Дорош // Землевпоряд. вісн. – 2012. – № 3. – С. 30-33.
3. Кириленко І.Г. Актуальні проблеми земельного ринку в Україні / І.Г. Кириленко, В.П. Кравчук // Економіка АПК. – 2012. – № 5. – С. 26-29.

4. *Месель-Веселяк В.Я.* Вирівнювання економічних умов господарювання на землях різної якості / В.Я. Месель-Веселяк // *Економіка АПК.* – 2009. – № 3. – С. 97-102.
5. *Саблук П.Т.* Наукові засади реалізації аграрної політики в Україні / П.Т. Саблук: зб. наук. праць Харківського нац. аграр. ун-ту ім. В.В. Докучаєва / ХНАУ. – Харків, 2006. – Вип. № 9. – С. 3-10.
6. *Третяк А.М.* Парадигма розвитку сучасного землеустрою як інструменту управління земельними ресурсами в Україні / Третяк А.М. // *Земельне право України.* – 2012. – № 6. – С. 6-13.
7. *Хвесик М.А.* Інституціональні трансформації та фінансово- економічне регулювання землекористування в Україні [моногр.] / М.А. Хвесик, В.А. Голян, А.І. Крисак. – Луцький держ. техн. ун-т. – К.: Кондор, 2008. – 522 с. – С. 43.
8. *Ходаківська О.В.* Ринкові ціни земель сільськогосподарського призначення та орендна плата у країнах Європейського Союзу / О.В. Ходаківська // *Землеустрій і кадастр.* – 2012. – № 1. – С. 65-70.
9. *Шпичак О.М.* Проблеми власності та формування ціни землі сільськогосподарського призначення / О.М. Шпичак, О.В. Боднар // *Економіка АПК.* – 2012. – № 12. – С. 3-9.
10. *Шпичак О.М.* Науково-організаційна та координаційна діяльність Відділення аграрної економіки і земельних відносин УААН за 2004 рік / О.М. Шпичак // *Економіка АПК.* – 2005. – № 4. – С. 142-147.
11. *Шпичак О.М.* Проблеми земельної реформи і ціни землі сільськогосподарського призначення / О.М. Шпичак // *Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Серія "Економіка, аграрний менеджмент, бізнес".* Вип. 168. Ч. 1 : зб. наук. праць ; редкол. Д. О. Мельничук. – К.: НУБІПУ, 2011. – С. 10-17.
12. *Cheshire P. Sheppard S.* 2004. *Land markets and land market regulation: progress towards understanding.* Regional Science and Urban Economics 34 (2004) 619–637.
13. *De Soto H.* 2000. *The Mystery of Capital.* Bantam Press.
14. Mekong Economics, 2004. *The Impact of Land Market Processes on the Poor "Implementing de Soto" – The Case in North Vietnam.* Asian Development Bank, RICS 2002. *Property in business – a waste of space?* RICS, London RICS (in press). *Land markets and the modern economy.* RICS, London.
15. *Simpson S.R.* 1976. *Land Law and Registration.* Cambridge University Press.
16. UNECE, 2005. *Land Administration in the UNECE Region - Development Trends and Main Principles.* Geneva Van der Molen P. 2006 *Tenure and Tools, two aspects of innovative land administration.*
17. Background paper 'evening lecture' RICS 13 December 2006 London UK.
18. Управление земельными ресурсами в Европе: тенденции развития и основные тенденции. Организация Объединенных Наций. – Нью-Йорк – Женева, 2005. – 148 с.

Стаття надійшла до редакції 22.07.2015 р.

*

УДК 005.31.512

К.О. КУХТА, здобувач
Л.О. ДОРОГАНЬ-ПИСАРЕНКО, кандидат економічних наук,
доцент, професор кафедри
Полтавська державна аграрна академія

ДЕА-аналіз як метод оцінки ефективності виробництва у сільськогосподарських підприємствах

Постановка проблеми. Серед численних проблем, пов'язаних із виходом із кризового стану аграрного сектору економіки країни, одна з центральних на сучасному етапі – підвищення ефективності виробництва. Тому й виникає необхідність вивчити сутність поняття ефективності виробництва в ринкових умовах функціонування сільськогосподарських товаровиробників та систематизу-

вати наукові дослідження із зазначеної проблеми в аграрній сфері. Вирішувати питання підвищення ефективності діяльності виробництва неможливо без комплексного оцінювання її рівня. Одним із дієвих методів такого оцінювання є Data envelopment analysis. Теоретичному дослідженню методу ДЕА-аналізу присвячена стаття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти застосування сучасних методів економічного

© К.О. Кухта, Л.О. Дорогань-Писаренко, 2015